

Vergeefs pillen slikken in een machinefabriek

Wendell Jaspers speelt Sarah Kane op 'Over het IJ'

Gisteren is in Amsterdam-Noord het Over het IJ Festival begonnen. Elf dagen theater en dans aan de oevers van het IJ in een industriële omgeving. Wendell Jaspers vertolkt de solo *4.48 Psychosis* van Sarah Kane in een voormalige machinehal.

Door **KESTER FRERIKS**

AMSTERDAM. „We noemen de voorstelling een solosymfonie”, zegt actrice Wendell Jaspers over het toneelstuk *4.48 Psychosis* van de Britse toneelschrijfster Sarah Kane (1971-1999). Jaspers draagt in de voorstelling grote mannesschoenen en een lichtblauw tenue. Hierdoor krijgt haar verschijning iets androgyns. *4.48 Psychosis* speelt zich af in een psychiatrisch ziekenhuis, waar de vrouwelijke hoofdpersoon in de vroege ochtend zelfmoord pleegt.

Jaspers: „Op dat moment, als de nacht voorbij is en de dag begint, dan wordt de vrouw bevangen door een zware depressie. Ze is er bang voor, dan komt 'de breuk van haar ziel', zoals Kane schrijft. Ik zie de voorstelling als een reis door haar ziel. In de tachtig minuten spel volgen we de stappen die ze neemt naar haar zelfmoord. Daarin spelen elementen uit haar verleden mee, bijvoorbeeld haar depressies en liefdespijn.”

In deze solosymfonie treedt Wendell Jaspers (1980) weliswaar alleen op, maar haar grote tegenspeler is een fel en heftig gecomponeerd geluidsdecor. Regisseur Thibaud Delpeut is tevens verantwoordelijk voor de muziek. Hiermee geeft hij een „verklanking van haar innerlijk”. Ook maakt de regie gebruik van een duizelingwekkend draaiende stroboscoop. Het zijn hevige theatrale vormen die de verscheurdheid van de vrouw uitdrukken.

De auteur van het stuk, Sarah Kane, pleegde op 20 februari 1999 zelfmoord. Ze liet een klein maar belangrijk toneeloeuvre na. Eerder geregisseerde Delpeut van haar het geweldadige *Blasted*.

Al gaat *4.48 Psychosis* over zelfmoord, toch zien Delpeut en Jaspers er ook een loflied op het leven in. Delpeut formuleert zijn regie als „een compromisloze ode aan het leven”. En Jaspers zegt erover: „De zelfmoordenares vecht voor een leven zonder concessies. Hierin schuilt de kracht van de rol. In het dagelijkse leven nemen mensen genoeg met concessies, zeker in de liefde. In onze interpretatie beelden we een vrouw uit die het niet accepteert dat ze zonder pure liefde moet leven. Ze komt tot inzicht dat het bestaan voor haar een te grote opgave is. In haar romantische beleving plaatst zij de liefde heel hoog.”

De voorstelling beleefde de première vorige maand op het Oerol Festival, Terschelling. Daar speelde Jaspers in een anonieme loods met slechte akoestiek. Achteraf was dat bij lange na niet de ideale locatie. Tijdens het Over het IJ Festival treedt Jaspers op in een indrukwekkende, reusachtige hal van de machinefabriek Stork, gelegen naast café-restaurant Stork aan het IJ. Deze robuuste locatie past prachtig bij het stuk: hard, genadeloos, zelfs onge-

naakbaar. Achter de speelvloer strekt zich een immense ruimte uit. Wendell Jaspers stond vorig jaar op Oerol in *Nacht*, naar een film van Ingmar Bergman, ook geregisseerd door Delpeut. „In dat stuk speelde de natuur een grote rol”, aldus Jaspers. „We traden buiten op, in wind en regen, en benadrukten hierdoor de nietigheid van de mens. In *4.48 Psychosis* komt geen natuur voor. Eerlijk gezegd vergeet ik de ruimte om me heen zodra ik de speelvloer betreed. Dan bevind ik me in de illusie van het spel. Decorontwerper Roel van Berckelaer heeft de vloer voorzien van fijn gemalen, verpulverd rubber. Die vloer is beweeglijk en glooiend. Hierdoor kan hij op mij het effect hebben als van een moeras.”

Een schitterende scène in de voorstelling is die waarin de vrouw steeds sterkere pillen moet slikken om haar psychose te overwinnen. Maar als reactie worden haar aanvallen steeds heftiger. Jaspers beeldt dat uit als een strijd tussen medicijn en psychose. Heeft ze zich verdiept in al die soorten pillen, in psychiatrie? Jaspers: „Theater is een kunstvorm die een beroep doet op de verbeelding van de toeschouwer. Als ik de namen van de medicijnen uitspreek, dan weet ik wat ze betekenen. Maar ik heb ze zelf niet uitprobeerde, evenmin ben ik op bezoek gegaan in een inrichting. Hiermee zouden we tekortdoen aan de kracht van de taal van Sarah Kane. Benader je het te realistisch, dan bied je geen ruimte aan de toeschouwer. Als toneelspeler moet je altijd afstand behouden tussen jezelf en je rol. In het geval van *4.48 Psychosis* is dat van groot belang. Ik nodig de toeschouwer uit mee te gaan in de langzame afdaling die we maken in het donkere gevoelsleven van deze vrouw. Dat ze ondanks alles beschikt over humor, maakt haar rol nog grootser.”

Over het IJ Festival, Amsterdam-Noord: *4.48 Psychosis* door Toneelschuur Producties/ Stichting Thibaud Delpeut. Vertrek: Bushalte Festivalhart. Of: Machinehal naast café-restaurant Stork, Gedempt Hamerkanaal, Amsterdam-Noord. Aanvang: 21.00 uur. T/m 177

Over het IJ Festival

Voor de 19de keer speelt het Over het IJ Festival zich af in Amsterdam-Noord op en rondom de voormalige NDSM-Werf, zoals **Wendell Jaspers** (foto)

in de voormalige Stork-machinefabriek. Ook zijn er voorstellingen op het station Amsterdam-Centraal en in een deel van de tunnel van de Noord/Zuidlijn. In zeecontainers zijn minivoorstellingen en familievoorstellingen. Nieuw is het Ontmoetingsprogramma waarin jonge en gerenommeerde makers elkaar samen met het publiek ontmoeten. Inlichtingen: overhetij.nl

